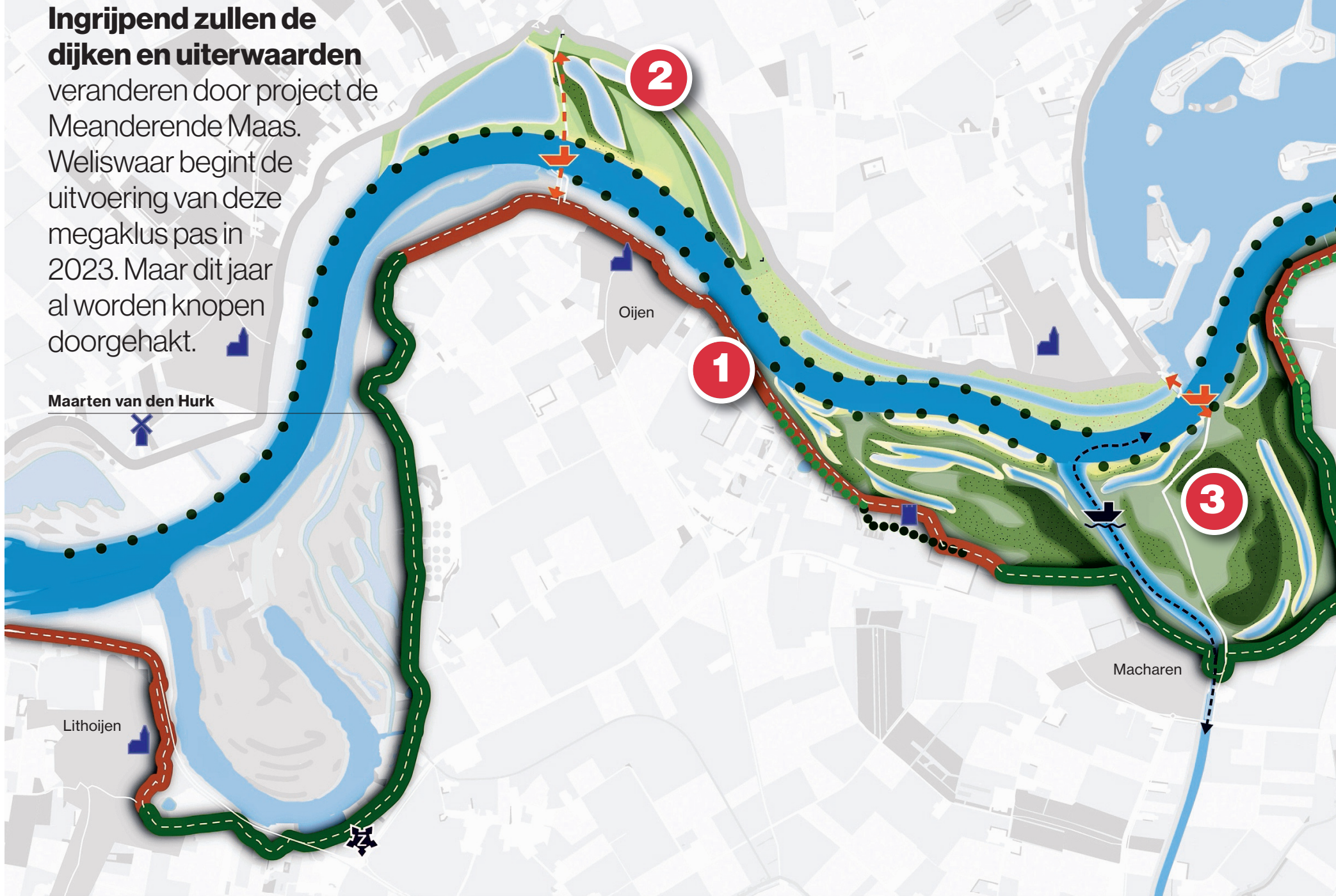

MEANDERENDE MAAS

Megaklus aan **dijken** laat nog ruimte voor keuzes

Ingrijpend zullen de dijken en uiterwaarden veranderen door project de Meanderende Maas. Weliswaar begint de uitvoering van deze megaklus pas in 2023. Maar dit jaar al worden knopen doorgehakt.

Maarten van den Hurk

Tot een meter hoger moeten de dijken

1 Hoger, breder en sterker moet de Maasdijk, en niet zo'n beetje. Om een indruk te geven: richting Ravenstein moet er een halve tot wel een hele meter bovenop. En dit vinden deskundigen niet eens het meest ingrijpende werk. De aloude dijken tussen Ravenstein en Lithoijen voldoen bij lange na niet aan de nieuwe veiligheidsnormen die zijn opgesteld om Nederland in het jaar 2050 beter tegen overstromingen te beschermen. Juist daarom wordt dit traject nu als één van de eerste

in het land aangepakt. Bijna overal moet wel iets gebeuren aan de 26 kilometer dijk. De verbetering behelst drie punten. Allereerst het stabiel maken. Op genoeg het hele traject moet extra grond tegen de dijk aan. Een tweede klus is het aanpakken van 'piping', stromen onder de dijk door. Dit lekprobleem treedt hier en daar op bij hoogwater en is te verhelpen met bermverbetering of door schermen in de grond. De verhoging, tot slot, is vooral nodig ten oosten van Megen. Aan de westkant hoeft minder te gebeuren.

Extra terreinwinst aan Gelderse kant

2 Anders dan de dijken aan de Brabantse kant van de Maas, hoeven de Gelderse niet met voorrang aangepakt te worden. Deze zijn na 2023 aan de beurt. Aan de Gelderse dijken verandert nu niets in het kader van Meanderende Maas. Wél wordt gekeken naar mogelijkheden voor rivierverruiming. Twee uiterwaarden zijn in beeld: bij Batenburg en bij Maasbommel, direct ten westen van recreatiegebied De Gouden Ham. Een ontwerp voor dat gebied leidde onlangs bij omwonenden

al tot zorgen over de bereikbaarheid van de pontjes naar Megen. Maar nog niet vast staat of er daadwerkelijk gegraven gaat worden aan Gelderse zijde. Het uitdiepen van de uiterwaarden aan de Brabantse zijde is aantrekkelijker. Daar is meer terreinwinst te boeken en kan een deel van de vrijkomende grond direct door naar de dijkversterking. Graven in Gelderse uiterwaarden kan zeker zorgen voor extra waterstandsaling. Maar of deze bijdrage nodig is, hangt ook af van de behaalde winst aan de Brabantse kant.

Wuivend gras of ruigere natuur

3 Willen we weelderig wuivend gras, zo ver als we kunnen kijken? Of gaan we voor een ruiger terrein met tussen grasveldjes ook bomen, bosschages en plassen? Deze vraag hangt boven de uiterwaarden links en rechts van Megen. Op de t Kentafel liggen zowel een wild als een wat heerst model. In beide gevallen eindigt de huidige landbouw. Op de plaats van de geordende weilanden en akkers mag natuur gaan groeien. Voor de ruige variant kent de regio al

een voorbeeld: de Hemelrijkse Waard bij Oijen. Bij zo'n inrichting houdt de mens zijn handen thuis. Oerkoaien en -paarden doen het onderhoud, bomen mogen doorgroeien en als er eentje omvalt dan blijft die gewoon liggen. Bij een keuze voor grasland horen meer ordening en onderhoudswerk. Dat kan met graasdieren maar ook door maaimachines. Mogelijk kunnen boeren aan de slag met andere vormen van landbouw. Net als nu stromen de uiterwaarden bij hoogwater straks gewoon vol.

Bochten zitten niet per se vast aan Maas

7 Dat ze terugkeren is zeker. Twee oude Maasbochten, eentje dichtgegooid bij de kanalisatie en de andere dichtgeslibd in de Middeleeuwen, gaan weer tevoorschijn komen. Het is daarbij nog de vraag of ze een open verbinding krijgen met de rivier. Deze keuze is van grote betekenis voor zowel recreatie als natuur. Een open verbinding (zie inzetje hiernaast) met de Maas zorgt voor hogere waterstanden in de meanders. Dat geeft meer mogelijkheden voor waterrecreatie.

Sloepen en kleine boten kunnen er dan varen. Zónder open verbinding kan er nog wel gekanoed worden in de bochten, maar daarmee zal het qua varen wel gedaan zijn. Voor de waterkwaliteit is een directe verbinding ongunstig. Het Maaswater klotst dan vrij naar binnen en dat is nu eenmaal niet zo schoon. Van veel betere kwaliteit is het kwel- en regenwater dat de geulen gaat voeden als er geen aansluiting komt. Overigens zal ook dan incidenteel, bij hoogwater, het Maaswater de meanders bereiken.

Op natuurdijk kunnen ook koeien lopen

4 Twee types dijk kent de regio op dit moment. Allereerst is daar de traditionele 'gronddijk', een vorm waarbij de waterkering er bij ligt alsof hij uit een reusachtig omgedraaid cakeblik gegleden is. Dus met behoorlijk steile zijkan-ten. Bij Demen en Dieden liggen stukken 'tuimeldijk'. Bij deze variant ligt een verhoging als een opstaande rand tegen de oorspronkelijke gronddijk aan. De 'natuurdijk' komt nu als derde type in beeld bij de Meanderende Maas, die hoogwaterbe-

scherming combineert met natuurontwikkeling. Een natuurdijk heeft geen steile zijkan-ten maar juist flauw aflopende taluds. Dit kost meer grond maar maakt andere begroeiing mogelijk. En andere begrazing: waar de gronddijk hooguit door schapen en geiten te beklimmen is, opent de natuurdijk de deur voor grotere grazers. Natuurdijken zijn een optie voor de uiterwaarden bij Megen. Daar komt sowieso natuurontwikkeling. Afhankelijk van het te kiezen type natuur kan een flauw oplopende dijk hier bij passen.

Als oude bomen weg gaan komen er jonge

5 Er is goed én slecht nieuws voor de bomen op de Maasdijk bij Demen en Dieden. Het goede nieuws is dat de plan-nenmakers hier zeker bomen willen blijven zien, ook al is het ongebruikelijk om bomen op een dijk te hebben. Het slechte nieuws is dat de huidige kanjers, de grote noten en lindes en populieren, wellicht toch weg moeten. In dat geval komt er jonge aanplant voor terug. De karakteristieke bomen bij Demen en Dieden worden al langer gekoesterd. Niet voor

niets ligt hier een tui-meldijk: een soort opstaande rand tegen de oorspronkelijke dijk aan. Voor deze constructie is bij de vorige verzwa- ring gekozen om extra hoogte te creëren zonder de bomen kwaad te doen. Op dit idee willen de ontwerpers nu voortborduren. Niet zeker is of dit kan met behoud van alle bestaande bomen. Die zouden grote gaten in de dijk trekken als ze ooit omvallen. Als veiligheidsmarge is dan een - dure - extra ver-breding nodig. Deskun- digen brengen nu de consequenties hiervan in kaart.

In Ravenstein moet de trukendoos open

6 Ravenstein heeft een aparte status binnen de Meanderende Maas. De situatie is er complex. Dijkverbetering is hier net zo goed nodig als elders maar voor de klas-sieke oplossing, een par-tij grond er tegenaan, ontbreekt eigenlijk de ruimte. Tijd voor de tru-kendoos wellicht. Het vestingstadje staat met zijn poort en eerste huizen op de binnenkant van de dijk. Daar kan niks veranderen. Verbreding aan de bui-tenkant ligt om twee re- denen gevoelig. Juist bij Ravenstein is het win-

terbed van de Maas al op z'n smalst. Elke dijkver-breding zou de flessen-hals nog krapper en ge-vaarlijker maken. Daar-naast zijn er de te res-pecteren historische waarden van de vesting-stad. Gekeken wordt daarom óók naar een bouwkundige oplos-sing, met keerwand of-muur. Zo'n constructie is fors duurder. Als er voor gekozen wordt dan is aanvullende financie-ring nodig, van buiten het hoogwaterbescher-mingsprogramma. De schoonheid van Raven-stein vraagt dan extra offers van bijvoorbeeld gemeente of provincie.